

De gevaarlijke buur

De Vesuvius was voor de mensen in Pompeï een deel van het landschap. Zij maakten zich daarover weinig zorgen. Zelfs toen in het jaar 63 na Christus de aarde schokte, hadden ze er geen idee van, wat hun te wachten stond. Ze dachten alleen maar dat de goden hun deze aardbeving als straf zonden.

Eigenlijk had het opgehoopte gas zich een uitweg gezocht. Maar het vulkaandeksel hield nog stand. De krachten manifesteerden zich nog niet. De aarde beefde slechts. Een deel van Pompeï werd verwoest. Zonder zich zorgen te maken, bouwde men de stad weer op. Wie had ze ook kunnen waarschuwen. De natuuronderzoekingen waren nog maar nauwelijks gestart. De onderaardse gassen verzamelden zich opnieuw. In augustus van het jaar 79 was de druk zover gestegen, dat de druk tegen de vulkaanwand maximaal werd. Er ontstond een kleine aardbeving. Men hoorde donkere onheilspellende geluiden. De zee was zeer onrustig, ondanks het mooie, stille weer. De huisdieren werden steeds ongeduriger. Niemand kon deze tekenen op de juiste manier duiden. Moest men nu steeds het ergste vermoeden? Men kon toch niet zomaar alles in de steek laten - huis en hof, hebben en houwen - en wegrekken! Het zou wel weer voorbijgaan...

's Morgens, op 24 augustus, waren de dieren erg onrustig. Plotseling trilde de aarde hevig. Tot hun grote schrik zagen de bewoners dat de top van de Vesuvius zich in tweeën spleet. Onvoorstelbare krachten hadden zich een weg naar buiten geperst. Een oorverdovend lawaai was te horen; honderden explosies, een hels spektakel. De tragedie die in vierentwintig uur twee steden, Herculaneum en Pompeï, volledig ten onder deed gaan, was begonnen.

Een bericht van een ooggetuige:

De beroemdste ooggetuige was Plinius de Oudere, officier en belangrijk natuuronderzoeker. Zijn neef Plinius de Jongere beschrijft in een brief aan Tacitus de verkenningstocht van zijn oom, die daarbij het slachtoffer van de Vesuvius is geworden:

Hij was in Misenum en voerde persoonlijk de vloot aan. Op 24 augustus wees mijn moeder hem op een wolk die buitengewoon groot was en van een uitzonderlijke vorm. Plinius had juist zijn zonnebad genomen, daarna koud gebaad en liggend wat gegeten en zich daarna in zijn studies verdiept. Hij liet zich zijn schoenen brengen, beklom een kleine hoogte vanwaar hij deze wonderlijke verschijning beter kon zien. De wolk verhief zich, maar voor de kijkers was het onduidelijk uit welke berg zij zich verhief; pas later werd bekend dat het de Vesuvius was. De vorm zag eruit als een boom, een beetje als een pijnboom. Ze verhief zich als het ware als een hoge boomstam, die zijn takken wijd verbreidde. Waarschijnlijk werd ze door een koude wind omhooggestuwd en toen deze koele luchtstroom ophield - misschien ook door haar eigen gewicht - werd ze breder. Hier en daar was ze wit maar op andere plaatsen weer vuil, voor zover ze aarde en as meevoerde. Dit alles leek hem, die altijd alles weten wilde, de moeite waard nader te bekijken. Hij beval een snel zeilschip zeeklaar te maken. Hij vroeg mij mee te gaan, maar ik zei hem dat ik liever aan mijn werk bleef. Toevallig gaf hij mij zelf een schrijfofdracht. Hij verliet het huis. Toen kwam er een boodschap van de vrouw van Cascus, die door het dreigende gevaar zeer was geschrokken, want haar landhuis lag aan de voet van de berg. Ze kon zich alleen per schip redden, en vroeg of hij haar uit die benarde

positie zou willen helpen. Hij veranderde zijn plan en wat hij als geleerde was begonnen, zette hij als held voort. Hij liet een schip met vier roeiers gereedmaken en ging zelf aan boord, niet alleen om Rectina te helpen maar ook vele anderen, want de kust werd bewoond door velen, omdat het er zo liefelijk was. Hij begaf zich zo snel mogelijk naar de plaats vanwaar de anderen wegvluchtten. Hij was zo kalm dat hij alle bijzonderheden van die tocht nauwkeurig dicteerde en liet opschrijven.

Er viel al as op de schepen - hoe dichter ze erbij kwamen, hoe heter en verstikkender het was. Er viel al puimsteen, en ook zwarte, halfverbrande en door de hitte gebarsten stenen. Er vertoonde zich reeds een ondiepte in het water, en door een berginstorting werd de kust ontoegankelijk. Hij aarzelde even of hij niet beter kon omkeren en toen zei hij tot de stuurman, die al wilde keren: 'God helpt de moedigen! Voorwaarts - :.naar Pomponianus.' Die was in Stabiae, aan de andere kant van de golf. (De kust maakte daar een flauwe bocht.) Hoewel toen het gevaar nog niet direct dreigde, werd het toch zichtbaar. Pomponianus had zijn bezittingen al op een schip laten brengen om te vluchten als de wind zich zou keren. Deze wind was voor mijn oom juist gunstig. Hij omarmde zijn angstige vriend, troostte hem, monterde hem op en liet zich, om hem gerust te stellen, in het bad dragen. Na het bad lag hij aan tafel, at welgemoed en deed alsof hij opgewekt was.

Ondertussen barstten uit de Vesuvius op verschillende plaatsen brede vuurballen en hoge vuurzuilen, die nog extra fel leken door de donkere nacht. Om iedereen gerust te stellen, zei mijn oom dat het vuren van de boeren waren, die ze niet hadden uitgemaakt, en verlaten landhuizen die in brand stonden. Toen begaf hij zich ter ruste en viel werkelijk in een diepe slaap. Zijn zware adem werd gehoord door mensen die voor zijn deur stonden.

Maar de binnenplaats, waardoorheen men in zijn kamer kon komen, was al z6 hoog met as en puimsteen gevuld dat hij er, als hij er nog langer was gebleven, niet had uitgekund. Men wekte hem, hij stond op en begaf zich naar Pomponianus en de anderen, die wakker waren gebleven. Ze overlegden gezamenlijk of ze in het huis zouden blijven of naar buiten zouden gaan. Want ten gevolge van het heviger beven van de aarde begonnen de huizen te wankelen. Het leek of ze uit hun fundamenteën werden opgetild en soms naar de ene, soms naar de andere kant bewogen. Onder de vrije hemel was het echter niet veiliger, vanwege de neervallende puimstenen, die door het vuur waren aangetast. Toch besloot men tot het laatste, na alle gevaren vergeleken te hebben. Bij mijn oom overheerste het rustige verstand, bij de anderen de angst. Ze legden kussens op het hoofd en bonden die met linnen doeken vast. Dit was hun bescherming tegen de vallende stenen. Op een andere plaats was het al dag, hier echter nacht, zwarter en dichter dan alle nachten. Veel lichten en fakkels werden meegedragen. Men besloot naar het strand te gaan om te zien of men een poging kon wagen uit te varen. Maar het was nog steeds stormachtig en de wind stond verkeerd. Hier ging mijn oom op een uitgespreide linnen doek liggen en vroeg meermalen om koud water en dronk. Toen dreven de vlammen en de voorboden daarvan, de zwavelgeuren, de anderen op de vlucht en ze verzochten hem op te staan. Gesteund door twee jonge slaven verhief hij zich en viel meteen weer neer, omdat het hem, naar ik vermoed, door de dikke lucht onmogelijk was te ademen en de luchtwegen afgesloten waren. Die luchtwegen waren bij hem zwak en nauw. Dagen later - vond men zijn lijk ongeschonden, onbeschadigd .en ; met de kleren die hij toen gedragen had. Hij zag er eerder uit als een slapende dan als een dode.'